

Kéretlenül küldött
cikkeket csak ak-
kor küldünk visz-
sza, ha bélyeget
mellékelnek. Kéz-
iratokat hat hét-
nél tovább nem
őrünk.

Szerkesztőség:
VII., István-út 67.
Telefon : 117-58.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE, A NÓTISZTVESELOK
ORSZÁGOS EGYESÜLETE, A NAGYVÁRADAI, SZOMBAT-
HELYI, TEMESVÁRI ÉS ARADI NÓTISZTVESELOK
EGYESÜLETEINEK ÉS A „FÉRFIGA A NŐK VÁLASZTÓ-
JOGA ÉRDEKÉBEN” HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Lapunk tartalmát
csak a NŐ és a
társadalom meg-
nevezése mellett
szabad átvenni.
Cikkek átvételé-
hez azonkívül a
szerző engedélye
is megszerzendő.

Kiadóhivatal:
V., Vigadó-tér 3.
Telefon 80-75.

TARTALOM: *Bédy-Schwimmer Rózsa*: Schwarz Liza esete és a magasabb nőnevelés – *Vera Hjelt*: Férfiak és nők együttműködése társadalmi és politikai téren Finnországban. – *Lukács György*: A férfigák kongresszusról. – Glosszák. – *Ungar Dezsőné*. Az V. nemzetközi kongresszus a leánykereskedés ellen. – Bírálatok a Polgári Törvénykönyv Tervezetéről. – *Willhelm Szidónia*: Hol szervezkedjenek a nőtisztviselők. – Szemle. – Irodalom. – Feministák Egyesületének rovata. – Nőtisztviselők Országos Egyesületének rovata. – Hirdetések.

Az izlandi Althing 1911-ben megszavazta a nők választójogát. Minthogy az alkotmány ilyen irányú reformját két egymást követő sessióban kell elfogadni, most szeptember havában újból tárgyalta és másodszer is elfogadta az alkotmány ilyen értelmű revisióját, . szóval: az izlandi nők megkapták a választójogot. Irigykedve nézünk az északi demokrácia fényessége felé.

A dán parlament 101 szavazattal 6 ellen elfogadta a kormánynak a nők választójogát biztosító javaslatát.

A Schwarz Liza esete és a magasabb nőnevelés.

Írta: *Bédy-Schwimmer Rózsa*.

Földetturó orrok szaglászszák még körül a milliomos kisasszony sírját, szerelmi bánatot szimatolva a rejtély mögött, taposgatnak a megfajthatatlannak látszó titkot takaró síron. Mérheterenül gazdag volt. Fiatal volt. Szép volt. Tehetséges és művelt volt. Az apja interviewkban kijelenti, hogy nincs az a kívánság, a melyet kész örömet nem teljesített volna, ha Lizája csak kifejezi. Van-e mesebeli királykisasszony, aki nagyobb földi jóval dicsekedhetnék? És Liza mégis az élet elviselhetetlenségét adta fáradtságának, életgyűlöletének okául.

Nem lehet más, csak szerelmi bánat, jelentik ki az esetet five'o clock teán tárgyaló társadalmi bűvárok. Szerintük a nő sorsa a férfi és csak a férfi, semmi más. Nőnek csak férfi miatt érdemes élni, csak miatta dobhatja el életét a nőnemű ember. Dehát a Schwarz

Lizák apái elég gazdagok, hogy bármely férfit megvegyenek a leányuknak és a Schwarz Liza, ha a szőke porosz mérnököt halálosan akarta, bizonyára megszerezhetné volna magának. És mégis eldobta gondtól nem háborgatott, küzdelem nélküli életét.

Nem kutatjuk Schwarz Liza egyéni esetét, de az ő tragédiájában visszatükröződik osztálya asszonyainak sivár életúntsága, histériába fuló gondtalansága, mesterségesen tenyésztett önzése.

Házasságra, kizárólag csak házasságra tenyésztik a Schwarz Liza osztályának leányait ebben a kultúrpuffadtságában a legszörnyűbb lelki sivárságot rejtő országban. Nálunk a lányokat még ma is mesterségesen elzárják attól az egyetlentől, ami még vaknak, bénának, nyomoréknak is életkedvet, küzdelemre kitarasztó biztosit. Elzárják, még pedig épen a gazdag családokban, az aktivitástól, amely ezer érdeklődést kelt, ezer szállal köti össze az egyént az összességgel. „Bármit kér tőlem a leányom, minden kívánságát teljesítettem volna”, mondják, ha a baj ilyen vagy olyan formában már megtörtént, a lesújtott apák; de a „bármí” alatt legföljebb egy vagyontalan, még nem biztos jövedelmű vőre gondolnak. Ezt ugyanis még valahogy ki lehel préselni a gyermekeik sorsát intéző apáktól.

De ha a Schwarz Lizák egyetemre akarnak járni, vagy dilettantizmuson felüli művészeti képzettséget szerezni, ha utálják osztályuk sivár, lelketlő társadalmi érintkezését és saját ízlésüknek jobban megfelelő, nem sablontól diktált társaságot keresnek, ha eszükbe jut, hogy tudományos kutatásnak szenteljék életüknek egy részét, vagy az ipar és kereskedelem izgalmas forgatagába merülnének, ha a társadalmi elismertség bélyegével ellátót

jótekonysági sporttal ellenkező, igazi szociális munkával akarnak foglalkozni: akkor a Schwarzpapák távolról sem készek leányaik »minden» kívánságát teljesíteni. Ilyen kívánságok teljesítését a mi keleti életviszonyaink közt még csak hatalmas életenergiák tudják kiküzdeni.

A küzdelem szó itt nem banalitás. Mérhetetlen energiák, alkotó munkától elrabolt erők pocskolódnak el a korunk fejlettségétől teljesen elmaradt leánynevelés áldozataképpen.

Az érvényesülésért, aktivitásért folyó küzdelem az energiák nagy részét felemészti. A leányok családi rabszolgaságának szégyenletes állapota, – keleti mivoltunknak ez a csalhatatlan fokmérője – felszívja a családi előítéleteken megpuhított akarást.

De igazságtalanság volna a jómódú osztályok leányai tragikumát, ezt a műmosolyok, csipkék, illatszerek mögött rejlő tragikumot csak a család rovására írni. E nagy társadalmi rétegeket degeneráló állapotért felelős mindenki, akinek módjában van egészségesebb viszonyokat teremteni.

Bűnösök a leányoktatást és művelést irányítók, amiért még mindig csak tétlenségre, dilettantizmusra, elpuhult félműveltségre szorítják a leányt, akinek kutatásra, önálló tevékenységre, tehetségeinek aktív fejlesztésére ép olyan szüksége van, mint a fiúnak.

Schwarz Liza pisztolyának durranásával esik össze az a mozsárlövöldözés, amelylyel egy nagyon is hivatalos nevekkel ékeskedő pedagógiai társaság ünnepeltette magát a minap a magasabb nőnevelés érdekében szervezett tanfolyama alkalmából.

A fővárosi ügyek szellemi vezetőit terheli a magyar nőnevelés terén elkövetett legújabb bűn. Az „Új Élet Társaság” torzszülöttelel ajándékoz meg bennünket, amelylyel a magasabb nőnevelés nevében, szellemi snobizmust, esztétikai, szociológiai és filozofikus álműveltséget terjeszt majd öthavi tanfolyamokon nyolcszáz korona tandíjért. Nagyszerű és divatos nevek hosszú listája győz meg bennünket arról, hogy az előadó urak – mert a magasabb nevelés természetesen csak férfiaktól eredő áldás lehet – mesterei a szakmájuknak, de arról nem győzheti meg a lista a magasabb nőnevelés egyetlen komoly áhító-zóját sem, hogy az összes előadóknak együttevve sikerüli majd a magasabb nőnevelés áldozatait olyasvalamivel gazdagítani, ami életüket függetlenebbé tenné, vitalitásukat fokozná és szociális értéküket emelné.

Szégyen és gyalázat, hogy a főváros szellemi vezeterei ilyen üzleti ügyekkel lealacsonyodnak a művelődés más terein kártevő spekulánsok szintjére.

A magyar nőmozgalomnak egyik legsür-

gősebb feladata a nőnevelést jobb mederbe irányítani. Hangos, félre nem érthető szóval meg kell értetnie a társadalommal és a leánynevelés minden számottevő faktorával, hogy minden osztály leányai számára – az egyén és a faj érdekében – mulhatatlanul szükséges az *alapos* szakoktatás és szellemi műveltség. De nemcsak teoretikus, hanem praktikus feladatai is vannak e téren a magyar nőmozgalomnak. Le kell küzdenie azt a következményekben bűnös szerénységét, amely kívülről jövő kritikával éri be.

A nőmozgalomnak keresztül kell erőszakolnia megfelelő nők alkalmazását mindazokon a helyeken, ahol a nők oktatásának kérdései felett döntenek.

Törvény nem tiltja nők alkalmazását, számtalan megfelelően kvalifikált nő áll rendelkezésre és a minisztériumokban meg a fővárosnál még mindig kizárólag férfiak véleménye és ízlése irányítja a női életnek legfontosabb kérdéseit. Az egész ország művelődésének pótolhatatlan vesztesége, hogy Glücklich Vilmákat minden átlagtehetségű pedagógussal elvégezhető feladatokkal kötik le. Velük csitrilányok osztályaiban évről-évre kétszer kettő négyet taníttatni kultúrapocskolás, a melyet értelmesebb és klikk-szellemtől kevésbé leigázott társadalmak nem engednek meg maguknak.

Kivételes tehetségeket nem egyes iskolák, egyes osztályaiban, hanem ott kellene foglalkoztatni, ahol nagyszerű képességeiket az összesség érdekében érvényesíthetnék.

Azok sorában, akiket a leánynevelés körüli bűnökért felelősségre kell vonni, nem menthetjük fel a pedagógiai és szociális tudás magaslatán álló nőket sem, akik végzetes szerénységgel állnak félre és tehetségükkel arányban nem álló munkában pazarolják el kivételes adományait. Nem tülekszünk, nem toljuk fel magunkat, felelik halkan, ha hivatottságukat emlegetjük. De hiszen nem az ő személyük érvényesítéséről van szó, hanem arról a kötelességükről, hogy természetadta tehetségükkel a társadalom javára megfelelő keretekben a lehető legintenzívebben működhessenek.

Nemcsak noblesse oblige, hanem a tehetőség is kötelez. Szociális silányságra, szellemi éhességre kárhozott nők emberré fejlesztése érdekében tiltakoznunk kell a magasabb nőnevelés ellen elkövetett mulasztások és bűnök ellen. Női értékek további elpocskolásával szemben aktív védelmet kell teremtenünk.

A legszörnyűbb szellemi proletariátus, a Schwarz Liza-féle szellemi proletárok is követelik jogukat: a testi jóllakottságon felül a szellemi teljességüket és a társadalomhoz való egyéni viszonyukat biztosító igazán magasabb nőnevelést.

Férfiak és nők együttműködése társadalmi és politikai téren Finnországban.

Írta: Vera Hjelt, iparfelügyelő, országgyűlési képviselő, Helsingfors.

A magasabb iskolák Finnországban nyitva állanak mind férfiak, mind nők előtt. Abban a középiskolai előképzésben, amely az ipari és kereskedelmi főiskolákon, a műgyetemen és egyetemen beiratkozásra jogosít, a nőket lyceumok, coeducatiós iskolák, ú. n. felsőbb leányiskolák, továbbképző iskolák stb. részesítik. Különösen a coeducatiós iskolák eszméje terjed mindegyre jobban. Az első nőhallgató 1870-ben iratkozott be finn egyetemre; 1873-ban követte a második; 1901 óta a felvételi feltételei mindkét nemre nézve ugyanazok; 1905-ben a nőhallgatók 69%-a került ki coeducatiós iskolából.

1870-től 1899-ig 519 nőhallgató iratkozott be; ezek 25%-a vizsgázott az 1905. évig. Egy időben 37%-ra növekedett a vizsgázók száma, amely a férfihallgatóknál 57.7%-ot tett.

Alábbi táblázat a helsingforsi egyetem 1910. évi hallgatószámára vonatkozik. Megjegyezzük, hogy évente átlag 400 nő tesz érettségi vizsgálatot; 1911-ben 458-ra rúgott ezek számai

| Facultás v. szakcsoport | Férfihallgató | Nőhallgató | Nőhallgatók %/a |
|------------------------------------|---------------|------------|-----------------|
| Theologiai | 112 | 1 | 0.9 |
| Jogi | 605 | 69 | 11.4 |
| Orvosi | 188 | 23 | 12.2 |
| Történet, philologiai | 537 | 308 | 57.4 |
| Fizika- matematikai | 449 | 177 | 39.4 |
| Mező- és nemzetgazdasági | 215 | 7 | 3.3 |
| Testnevelési | 17 | 15 | 88.2 |
| Összesen | 2123 | 600 | 28.3 |

A tanítói pálya mindenkor nyitva állott a nők előtt. Az alábbi 2 táblázat tünteti fel a nő részvételt a tanítói hivatásban és más kereső foglalkozásokban;

I.

Finnország középiskolai és népiskolai tanítósa 1910-ben.

| Az iskola jellege | Tanító | Tanítónő | Tanítónők %/a |
|--|-------------|-------------|---------------|
| Magasabb fiúiskolák | 16 | 7 | 43.8 |
| Magasabb coeducatiós iskolák | 298 | 274 | 92.0 |
| Coeducatiós elemi és reálisiskolák | 86 | 114 | 132.6 |
| Továbbképző leányiskolák | 84 | 69 | 82.1 |
| Coeducatiós előkészítő iskolák | 9 | 167 | 1855.6 |
| Kereskedelmi iskolák | 124 | 36 | 28.9 |
| Tanító- és tanítónőképzők | 55 | 21 | 38.2 |
| Felsőbb népiskolák | 2109 | 2570 | 121.9 |
| Népegyletek, mezőgazdasági és háztartási iskolák | 154 | 136 | 88.3 |
| Gyógypedagógiai intézetek | 60 | 76 | 126.7 |
| Kerti iskolák | 25 | 24 | 96.0 |
| Összesen | 3020 | 3494 | 115.7 |

II.

1908—1909.

| Szakma | Vállalkozók | | | Segedek, beleértve a cselédeket is | | |
|--|---------------|---------------|-------------------------------|------------------------------------|--------------|-------------|
| | Férfiak | Nők | Nők %/a | Férfiak | Nők | Nők %/a |
| Mezőgazdaság és mellékfoglalkozás | 321538 | 102008 | 32.0 | 734* | 2149* | 292.0 |
| Vadászat és halászat | 8893 | 696 | 18.0 | 5 | 22 | 440.0 |
| Ipar | 74294 | 19378 | 26.0 | 98069 | 36480 | 37.0 |
| Fuvarozás | 25342 | 1389 | 5.0 | 592 | 1948 | 329.0 |
| Kereskedelem | 11508 | 5449 | 47.0 | 9072 | 10981 | 120.0 |
| Postai tisztviselők és segéd-személyzet | 889 | 788 | 88.0 | — | — | — |
| Közhivatalok | 20904 | 4897 | 23.0 | 981 | 7485 | 763.0 |
| Szabad ipar | 1740 | 511 | 29.0 | 48 | 775 | 1615.0 |
| Tőkepenés | 16260 | 16265 | 100.0 | 437 | 3165 | 650.0 |
| Változó foglalkozás | 110980 | 52517 | 47.0 | 34 | 439 | 1291.0 |
| Egyéb foglalkozások | 47400 | 42061 | 89.0 | 217 | 984 | 453.0 |
| Összesen | 634748 | 245859 | 39.0 | 110239 | 64372 | 58.0 |
| Összegezés | | | | | | |
| | Férfiak | Nők | Nők a férfiak számának %/ában | | | |
| Valamennyi iparban vállalkozók, segédek és cselédek együttvéve | 744987 | 310481 | 42.0 | | | |

* Csupán cselédek.

** Az előbbi rovathoz számítva.

A nő munkaerejének jelentékeny szerepe van tehát a kereső munka terén is, habár jórészt igénybe veszi a háztartás és gazdaság vezetése.

Kenyérkereső foglalkozásra Finnországban a nagykorú nő és a nagykorú férfi egyenlően jogosult. Csak a férjes asszony és a gyermek e jogát korlátozza a gyámhatóság; ez a kérdés még megoldásra vár.

Az 1908-iki országgyűlés törülte az ipartörvénynek a férjes asszony iparúzó jogára vonatkozó korlátozását. A javaslat tárgyalását azonban idő hiánya miatt nem fejezték be.

Férfiak és nők gazdasági együttműködésében nálunk alig vehető észre más disharmonia, mint a kenyéririgységéből származó. Ahol ez nem szerepel, az elvi álláspont mind kedvezőbbé válik a nőre nézve; ez juttott kifejezésre a fentemlített törülésben, valamint abban, hogy a törvények szövegében lehetőleg „egyén” szerepel a „férfi” szó helyett. A nőre vonatkozó speciális védelmi törvényeknél figyelembe veszik az ő véleményét is. A kormány statisztikai felvételt készítettett a *nők éjjeli munkájának eltiltásáról*; ebből kiderült, hogy *ipari munkásnőink túlnyomó része nem kívánja munkaszabadságának e korlátozását*; mások közülük kételkednek abban, hogy ez a tilalom valóban védi a nőket; kérdés, nem kergeti-e őket inkább a jövedelmezőbb és szabályozott gyári munkától a házi-iparba vagy a bizonytalan, véletlen munkába. Rövid összeállításban feltüntethető, hogyan ítélik meg ezt a kérdést *családfentartó asszonyok*: özvegyek, elváltak és elhagyottak:

| | |
|--|-------|
| Az éjjeli munka eltiltása mellett..... | 12.6% |
| A tilalom mellett, ha nappali munkát kapnak | 0.8% |
| A tilalom mellett, ha mindkét nemre szól | 10.1% |
| A tilalom mellett 8 órás váltakozó munka feltételével..... | 11.8% |
| A tilalom ellen..... | 64.7% |

A munkaadók közül arra a kérdésre, hogy az éjjeli munkától eltiltott nőknek tudnak-e nappal végezhető munkát adni, csak hat tudott garanciát nyújtani, nyolc helyezte feltételesan kilátásba; 84-en kizártak mondták. Ez utóbbiak nagyobbára a papír-, textil- és fűrészszakmába tartoztak és 2678 éjjeli munkásnőt foglalkoztattak. A körkérdésre 3258 munkásnő válaszolt.

Ezért az 1909. évi országgyűlés nem fogadta el a munkásnők akarata ellenére az éjjeli munka tilalmát tartalmazó törvényszakaszt, hanem arra az álláspontra helyezkedett, hogy *nem tiltja el a nők éjjeli munkáját teljesen, hanem lehetőség szerint korlátozza mind a nőket, mind a férfiakét.*

Mikor tehát az országgyűlés olyan kérdéseket tárgyal, amelyek a nőkre nézve elvi és közgazdasági jelentőségűek, igyekszik tekintetbe venni az ő véleményüket.

Azok közül a törvényjavaslatok közül, amelyeket az országgyűlés 1907-től 1911-ig tárgyalt a nő gazdasági helyzetének javítására vonatkozólag, említésre méltóak: *a péktörvény*, amely a sütőiparban eltiltotta mind a nőket, mind a férfiak éjjeli munkáját; *az új ipartörvény*: egyenlő iparszabadság férfiak és nők számára (a házasságban az asszony függetlenítése a férj gyámsága alól); *az új községi törvény*: férfiak és nők teljes egyenjogósítása; *az alkohol-tilalom*: a szeszgyártás és szeszfogyasztás teljes eltiltása; *munkásvédelemre, aggodalmos biztositásra, betegsegítő pénztárrakra, anyasági biztositásra vonatkozó javaslatok* stb.

A finn asszonyok sem jutottak buzgó törekvések, nagy áldozatok nélkül mostani helyzetükbe – habár sohasem került sor nálunk oly elkeseredett küzdelemre, aminőt másutt látunk most. Az utolsó évtizedek asszonyai persze semmit sem éreztek már az elmunkálatok nehézségeiből; ezért megesik, hogy ajándéknak tekintik jelenlegi kedvező politikai helyzetüket, különösen a választójogot és talán nem is tudják azt kellően megbecsülni.

Még nem nagyon távoli az az idő, amelyben a finn asszony hasznos munkába kezdett a községi és egyesületi életben. Az átalakulás küszöbén történt ez, midőn Zackris Topelius, a költő, szöveget intézett művelt asszonyainkhoz: lépjenek be, tekintet nélkül vagyoni helyzetükre és társadalmi állásukra, az akkor megnyílt tanítónőképző intézetekbe és szenteljék életüket a népnevelésnek. Lelkes idealizmus fogta el az akkori fiatal leányokat. A lelki szépség utáni vágy terjedt hatalmas erővel. Ebben az ébredésben inkább a szívek hártatlan vágyódása, mint a számító értelem tört utat; a leányok lelkesedtek első sorban azért, hogy valami maradandót alkossanak. Ez az odaadás, amelyet nálunk akkor legtöbbször becsültek – a hazaszeretet – olyan feladat elé állította a fiatal nőt, amely még egyéni boldogságánál is nagyobb jelentőségűnek tűnt előtte. A tanítóképző intézetek növendékei pl. nemes versenyre keltek azért, hogy kinek jussanak a legrosszabbul fizetett állások Finnország népiskoláinál, a legtávolabb eső, legszegényebb vidékeken. Készek voltak mindent feláldozni az ország fejlődéséért, a nép nevelése érdekében és a nélkülözés adta meg a munka igazi becsét. Még sokáig eltartott ez a lelkesedés.

Az üzleti életbe, a tisztviselői munkába, az iparba, az emberbaráti tevékenységbe is belejött a finn asszony. Lassankint nagybecsült társa lett a férfinak. Fontos megbízásokat kapott, sokszor olyanokat, amelyek nagy felelősséggel jártak. Szervezetekben, bizottságokban, egyesületi életben szorgos együttműködést folytatott a férfiakkal. Ha kulturális vagy közérdekű vállalatokhoz pénz kellett, a gyűjtések és vállalatok vezetésére nőket választottak. Az ország összes pártjai elismeréssel adóztak az asszonyok szociális munkájának. Midőn végül a politikai szerencsétlenség évei arra szorították a nőket, hogy a férfiakkal együtt védelmezzék az ország politikai és társadalmi érdekeit, akkor ezt a feladatot teljes megértéssel karolták fel. A férfiak olyan szövetségestársakat láttak bennük, akiket nem nélkülözhetnek. Meggyőződéseim, hogy az együttműködésnek ez az útja hozta meg a finn asszonyok politikai egyenjogóságát.

A művelődéstörténet mutatja, hogy fiatalabb és kisebb nemzeteknél aránylag könnyen törnek utat bizonyos etnikai áramlatok. Ilyen szempontból nézem azt a tényt, hogy Finnországban olyan jelentékeny számú felvilágosult férfi él, akiknek van érzékük a kor jogi követeléseiről. Közülük mindenek előtt Mechelin Leót kívánom megemlíteni; azt az államférfit, aki politikai barátaival együtt ismételtelen kelt védelmére a nők választójogának a nyilvánosság előtt. Mikor komolyan tárgyalták a nők választójogát az országgyűlésben, a férfiak egyike így nyilatkozott: „Nem tudom, mennyi munkatöbbletet jelent az országgyűlésre nézve a nő bevonulása; de abban bizonyos vagyok, hogy *ez az intézkedés igazságos.*”

Abban az órában, mikor a közös szerencsétlenség küszöbön volt és valamennyien testvéreknek éreztük magunkat, mindent meg akartunk adni egymásnak, ami igazságosnak látszott. Ugyanebben az órában Finnország nemessége is lemondott előjogairól a népképviselő javára.

A rendi alkotmány helyébe került az egy házból álló országgyűlés, elfogadták a nők és férfiak általános választójogát, még pedig a főnemesség és nemesség 100 szóval 8 ellen, a papság, polgárság és parasztság névszerinti szavazás nélkül.

A nemesség körében érvényre jutott az a nézet, hogy a valamennyi néprétegre kiterjedő, a nemtől független, általános egyenlő választójog a kor követelése. Csak a képviselőlet összetételének szabályaira nézve tértek el a vélemények.

A nők azonnal az együttműködés terére léptek. Az első képviselőválasztásnál nem is adtak ki külön jelölő listákat és csak néhány női jelöltet állítottak.

Nők és férfiak vállvetve agitáltak a közös listák mellett. És bizonyára elismerik a különböző pártok férfiai, hogy hathatós támogatásban részesültek a nők részéről.

Ebből kétségtelenül kitűnik, hogy a nők élénken résztvettek a képviselőválasztásokban; több helyütt a férfiakéval egyenlő, némely esetben azoknál nagyobb mértékben. A központtól távolabb eső vidékeken persze valamivel kisebb a női szavazók %-a; néha nehezen szabadulhatnak házi kötelességeiktől, hogy résztvehessenek sokszor távolos és nehezen elérhető helyen – a képviselőválasztáson.

Az 1907–1911. évi képviselőválasztásokon résztvettek:

| Év | Szavazásra jogosultak száma | | Leadott szavazatok száma | | A leadott szavazatok %-okban | |
|------|-----------------------------|--------|--------------------------|--------|------------------------------|------|
| | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők |
| 1907 | 606802 | 666071 | Adatok hiányoznak | | | |
| 1908 | 604315 | 664862 | 416373 | 401194 | 68.9 | 60.3 |
| 1909 | 623202 | 681888 | 439347 | 412780 | 70.5 | 60.5 |
| 1910 | 631615 | 693316 | 409886 | 386683 | 64.9 | 55.8 |
| 1911 | 642811 | 707247 | 419491 | 387603 | 65.3 | 54.8 |

A parlamenti pártok létezője 1907-től 1911-ig

| Sociál-demokrata párt | Finn párt | | Uj-finn párt | | Svéd néppárt | | Agrár párt | | Kereszműv. munkapárt | | Képviselők száma | |
|-----------------------|-----------|-----|--------------|-----|--------------|-----|------------|-----|----------------------|-----|------------------|-----|
| | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők | Férfiak | Nők |
| 71 | 9 | 53 | 6 | 24 | 2 | 23 | 1 | 8 | 1 | 20 | 181 | 19 |
| 70 | 13 | 48 | 6 | 25 | 2 | 22 | 2 | 8 | 1 | 20 | 175 | 25 |
| 72 | 12 | 44 | 4 | 28 | 1 | 21 | 4 | 13 | 1 | 1 | 179 | 21 |
| 76 | 10 | 40 | 2 | 26 | 2 | 23 | 3 | 17 | 1 | 1 | 183 | 17 |
| 77 | 9 | 42 | 1 | 27 | 1 | 23 | 3 | 16 | 1 | 1 | 186 | 14 |

A nő-képviselők száma a különböző választások alkalmával némileg ingadozik. Minthogy a finn országgyűlés 200 képviselőből áll, a táblázat mutatja, milyen szerény helyet foglaltak el benne már elejétől fogva az asszonyok. Nem a férfiakon múlik, hogy számuk csekély. Sok férfi járult hozzá szavazatával a nő-jelöltek megválasztásához.

Hogy a nő-képviselők száma 25-ről 14-re apadt, annak oka elsősorban ott keresendő, hogy az utolsó évek bonyolult politikai helyzete folytán *tapasztalt politikusokat* kellett az országgyűlésbe küldeni. Megjegyzendő azonban, hogy sok nő kapott a választásoknál jelentékeny számú szavazatot, de a választókerületek beosztása és azokon belül a pártok megosztása folytán nem juthattak mandátumhoz. Sokszor csak néhány szavazatuk hiányzott.

Az összes pártok helyeslése fogadta tehát a nőket az 1907. évi országgyűlésen.

Természetes dolognak látszott, minden ünneplés és tüntetés nélkül. A komoly közös munka fokozta a férfiak igazságérzete iránti bizalmunkat. Úgy fordulhatunk hozzájuk, mint bajtársakhoz és barátokhoz, ha tájékozódni kívántunk az államélet bonyolult gépezetében. Az a jóakaró, őszinte, finom és bátorító hang, amelyet képviselőtársaink részéről tapasztaltunk, megerősíti véleményemet: hogy az üdvös együttműködés lehetséges. És éppen ezáltal válik a nő munkája és befolyási nagyjelentőségüvé a törvényhozásra nézve. Sohasem kellett a nő-képviselőknek magukat mellőzötteknek érezniük vagy az irántuk tanúsított figyelem hiányáról panaszkodniuk. A tárgyalásokban elhangzott érvek és a bennük nyilvánuló képességek döntik el a vita eredményét, de semmi esetre a vitatkozó neme.

Éppen a nők és férfiak békés parlamenti együttműködése rendkívül nagyjelentőségű valamennyi pártra nézve. Úgyis annyi pártra szakadoztunk már, hogy további megosztás veszedelmet hozna; de nem is szükséges az elkülönülés, ha sikerül a férfiakkal együtt dolgoznunk. (Befejezése következik.)

A férfilegák kongresszusáról.*

Írta: Lukács György.

Az egyes nemzetek körében a női választójogi törekvések támogatására alakult férfilegák a budapesti júniusi kongresszus alkalmából szintén tartottak egyetemes összejevetelt, amely alkalmul szolgált a női választójoggal és általában a nő emancipatio kérdésével kapcsolatos témák fejtegetésére.

Ez az összejevetel a férfilegák második kongresszusa volt és eredményeiben mindenkép örvendetesnek mondható. Leglényegesebb mozzanata ennek a kongresszusnak az a határozat, mely a magyar liga javaslatára kimondta azt, hogy a férfilegák nemzetközi szervezetének állandósítása és az egyes kongresszusok szerves előkészítése érdekében a férfilegáknek egy *nemzetközi bureauiját* kell megszervezni és ennek a bureaunak szabályzatát a legközelebbi kongresszus elé kell terjeszteni. A munkálat elkészítésével Sir John Cockburn és Mansfeld ezredes bíztattak meg.

Ezzel a nőmozgalomnak a férfiak társadalma részéről való támogatása szilárd és állandó alapra helyeztetett, mert a nőmozgalommal parallel férfi mozgalom állandó cselekvő szervvel fog rendelkezni, amely az egyes nemzeti ligák között való összefüggést folytonosan ápolni és folytonosan szorosabbra fogja fűzni.

Határozatba ment a kongresszuson az is, hogy ez után a választójogi kongresszusok alkalmából *mindenkor* kongresszusra fognak egybegyülni a férfilegák is, ezek a férfi kongresszusok tehát nem csupán esetlegességek lesznek, mint eddig, hanem szerves és rendszeres kiegészítő részei a női kongresszusoknak.

Örvendetes eredménye a budapesti férfi kongresszusnak az a megállapítás is, hogy a férfilegák *hálózata hatalmasan terjed* úgy, hogy a kultúrállamok sorában alig egy-kettő van még, hol a női választójogi mozgalmakat támogató férfilegák még nem működik.

Hazai viszonyaink szempontjából az az eredménye van a lefolyt férfi kongresszusnak, hogy a közfigyelmet hathatósan reá terelte annak észrevételére, hogy a nemzetközi női mozgalom immár világszerte támogatja a fér-

* Dr. Charles V. Drysdalének ugyané tárgyáról szóló cikkét lapunk legközelebbi számában közöljük Szerk.

fiák társadalma is, támogatja pedig a legkomolyabb meggyőződéssel és szívós kitartással. Ennek a jelenségnek megfigyelése *őregbítette a nőmozgalom tekintélyét* hazánkban, úgy hogy biztos immár, hogy ezzel a bizonyos leki-csinylő mosolygással, melylyel ezt a nagy szociális korkérdést olykor lesajnálni szokás, többé már elvéte sem fogunk találkozni.

Noha impozánságban a női kongresszus messze felül múlta a férfi kongresszust, lehetetlen eltagadni, hogy az eszme ama nagy erkölcsi diadalához, melyet a VII nemzetközi nőkongresszus kivívott, a férfi kongresszus is nem egy mozzanatot szolgáltatott. A nőemancipatio nagy harcát a nőknek kell megvívniuk. A férfi társadalom csak segédcapatokat szolgáltat a küzdő női tábornak. És így van ez helyesen. A mozgalom csak akkor jelenti igazán a nők erkölcsi diadalát, ha a női szellem fegyvereivel a női képességek ereje vívja ki az eredményeket.

A lefolyt férfi kongresszus is ezekben a keretekben mozgott. Nem a vezető szerepét vitte, hanem komoly és meggyőződéssel támogatásban részesítette a vezető szerepet brilliánsan betöltő női kongresszust. Megállapítjuk tehát, hogy a férfi kongresszus a hű fegyvertárs szerepét becsületesen betöltötte. A nők társadalma pedig a férfiligák folyton előhaladó szervezkedéséből is erőt meríthet arra, hogy „Küzdj és bízva bízzál!”

GLOSSZÁK.

A higgadt nem. A politikai érettség egyik főkélléke, amelynek hiányát a nőnél a politikai jogok megtagadásával büntetik: a higgadság. S mert a férfiak e politikai főkélléknek olyan nagy fokú birtokában vannak olvashatjuk napról-napra a következőkhöz hasonló esetet:

Schmiedt Kálmán suszterlegény négy év óta él közösháztartásban Mach Mária mosónővel. Állandó volt közöttük a perpatvar, amely tegnap érte el tetőpontját. Az *asszony nem adott sörre pénzt*, mire Schmiedt baltát ragadott és a nő hasába vágta. Mach Mária életveszedelmes sérülést szenvedett, bevitték a Rókus-kórházba.

Úgy kellett Mach Máriának. Nem adott sörre pénzt. Baltát beléje a gonosz asszonynak, aki kenyérre tartogatja a pénzt, amikor Schmiedt Kálmán suszterlegény úr sörre szomjas.

A kis hamis. Az Andrásy-párt megalakulása előtt irta a Népszava a következőket:

A nők választójoga „Az Est” jelentése szerint szerepelni fog Andrásyék programjában. Részleteket nem igen tudat az újság, amely csak annyit mond, hogy Andrásyék a törvényhatósági és községi életben akarnak részvételt biztosítani a nőknek. Hogy milyen

nőknek, milyen föltételek mellett akarják megadni a törvényhatósági és községi választójogot, arról nem szól a híradás. Annak, aki a választójog dolgában fél a hirtelen átalakulástól, aki naiv módon még mindig sötétbe ugrásnak tartja a minden felnőttre, tehát a nőkre is kiterjedő választójog rögtönös megvalósítását, de amellet még mindig komolyan gondol bizonyos átmenetekkel végrehajtott progresszióra, – bizonyára rokonszenvesebb lesz az átmenetnek ez a módja (melyik módja, hiszen fent azt mondja, hogy részleteket nem tud, Szerk.) mint az a Lukács-féle terv, amely az uralkodó osztályokhoz tartozó nők parlamenti választójogával akarta ellensúlyozni a vagyontalan férfiak esetleg joghoz jutó töredékének befolyását a választásokon. Természetes, hogy az oktanul aggodalmaskodóknak álláspontja nem a mi álláspontunk: a mi fölfogásunkat pártunk programja szabja meg. A minden fokon és minden társadalmi osztályban egyformán érvényesülő női jog = ez az egyedül helyes megoldás”. Kérem, ne tessék nevetni. A párt programjában ez tényleg benne van, a praxisban azonban, – na igen – hiszen tetszik tudni.

Kétszer tizenegy. A lapok „Tizenegy árva” címen jelentették:

„Tizenegy gyerek kért mindennap enni Pupara Jánostól. Pupara szegény ember volt, Karánsebesen lakott, ott hallgatta mindennap a tizenegy gyereket, amikor azt mondták:

– Apánk, kenyeret!

Szegény Puporának, akit ilyen rossz névvel is vert meg a sors, mindennap azt kellett mondani, hogy:

– Nincs!

Nagyon a szívére ment ez a karánsebesi szegénynek és hogy ne mondja többször:

– Nincs!

Tegnap egy kötélén végzett magával. A tizenegy gyereken azonban nem segített ezzel.

Szegedről pedig ezt jelentették az újságok: „Szegeden tegnap elborult elmével dühöngni kezdett Vastag Ferenc, a javadalmi hivatal volt írnoka. Felkapott egy lámpát és belevágta az utcai ablakba. Letörte az egyik támláját és a kitört ablakon át az utcára dobta. Az ágyrészt egyéb bútordarabok követték. A szomorú jelenésekre százával gyülekeztek össze az utcán az emberek, míg végül néhány a rendőrökkel a szegényes lakásba merészkedett és segített lefegyverezni az elborult elmével dühöngő embert. Ehhez a végállomáshoz keserves stációkon át jutott el Vastag. Vastag a javadalmi hivatalnál viselt állását elvesztette és tizenegy gyermekével a legnagyobb nyomorba került. Már-már úgy volt, hogy hajléktalanná lesz. Ekkor történt, hogy Zombory Gyula törvényszéki hivatalnok felmondás nélkül elhagyta a Somogyi-utcai lakását, mert a háztulajdonos, özv. Erdélyi Ignácné, nem volt hajlandó tűrni, hogy Zomborynál egy rokonának kis leánya legyen vendégségben. Azzal érvelt, hogy ő a lakást gyermektelen házaspárnak adta ki. Zombory ez érvelés előtt meghajolt, a lakásból kiköltözött és albérlésbe adta Vastagnak, akinek tizenegy gyereke volt, de nem volt állása. Erdélyiné ebbe természetesen nem nyugodott bele, kilakoltatási port indított Vas-

tag ellen, közben a házmesterét megbízta, hogy szekirozza ki a házból Vastagékát. A házmester boszantásait még csak tűrte volna valahogy, de a kilakoltatási pörben, melyet tegnap tárgyalt a szegedi járásbíró, vesztes lett. Pénteken kellett volna elhagynia a lakást és nem volt hova költöznie *beteg feleségével és tizenegy gyermekével*. Az ítélet után előbb búskomorra lett, míg tegnap teljesen elborult az elméje, dühöngni kezdett. Beszállították a közkórházba és a tizenegy Vastag-gyerek már az utcán hálhat, ha csak valaki meg nem könyörül rajtuk.”

De azért csak szójuk a harminc millió magyar boldogító ábrándját. A szülők felakasztják magukat, megőrülhetnek, csak tegyenek eleget hazafias kötelességüknek, azaz gondoskodjanak tizenegy árva hátrahagyásáról.

Ha nők tennék. A fővárosi napilapokban olvastuk: „A fejrégyei Sáregres községben Szentpéteri István az utcán megtámadta és egy seprőnyéllel félholtra verte Fernadi Istvánné 75 éves asszonyt. Szentpéteri a legtermészetesebb hangon jelentette ki, hogy joga volt ahhoz, amit cselekedett, mert Fernadiné „boszorkány”. Az öreg asszony a halállal vívódik.” Bezzeg, ha nők hinnének ilyen aktívan boszorkányokban.

Az V. nemzetközi kongresszus a leánykereskedés ellen.

Írta: *Ungar Dezsőné.*

Egyike volt azoknak a nagy nemzetközi ideális törekvésű összejöveteleknek, melyek meggyőznek bennünket arról, hogy a társadalom kezdi észrevenni leg súlyosabb bajait s igyekszik azokat gyógyítani.

Ott volt Európa összes államának hivatalos megbízottja. Észak-Amerika, Canada, Argentína, Dél-Afrika, Ausztrália kormányának képviselője, valamint az összes nemzeti egyesületek legjobbjai, hogy utat-módot találjanak a leánykereskedés gyalázatának megszüntetésére. Meg akarnak szüntetni egy oly társadalmi berendezést, melyet nem a szükség, hanem a bűnös élvhajzás, a nemtörődomség és a pénzszerzés vágya évezredek óta teremtet és melynek egyedüli áldozata a nő.

Jól tudta évekkal azelőtt az a lelkes kis csapat – Josefina Butlerrel az élén – hogy ilyen mélyen gyökeredző baj ellen csak hatalmas faktorokkal lehet küzdeni, első sorban tehát a kormányok és a törvényhozás figyelmét igyekezett felhívni törekvéseire, de fáradhatatlanul dolgoztak társadalmi úton is,

A merész kezdeményezésnek az International Bureau az eredménye; az iroda szervezte az összes nemzeti egyesületeket a leánykereskedés ellen és Mr. Coote a lelke e nagyszabású munkának, megtudta nyerni e nagy nemzetközi mozgalomnak a kormányok komoly megértését és segítségét is.

Az együttes munkának gyümölcse az a lelkes egyhangú kongresszusi határozat, melyhez az állami követek is hozzájárultak, hogy minden reglementáció eltörölendő, létezése szégyen minden államra nézve.

A kongresszus továbbá hangsúlyozta, hogy első sorban a leánykereskedés ellen harcol, azt reméli, hogy

ha sikerül a kereskedőket szigorú törvényekkel megfélemlíteni és a vérlázító üzemet jövedelmezőségétől megfosztani, akkor legalább a könyörtelen nyereszkeskedési vágy nem viszi őket e lelketlen foglalkozásra.

A National Vigilance Association és az International Bureau legnagyobb diadala az a törvény, amelyet az angol törvényhozás mindkét fóruma elfogadott, mely két évi börtönnel és ha férfi, nyilvános vesszőzéssel sújtja a kerítőt és az immorális életre csábítót.

Mr. Lee képviselő szerint a hatás már is észlelhető, a külföldi származású leánykereskedők nagybárára elhagyták Angliát – valószínű hogy gyalázatos foglalkozásukat másutt folytatják – azért volna kívánatos, ha a többi állam is követné Anglia eljárását. Kéri a jelenlevő küldötteket, hogy egyesült erővel harcoljanak ellenük.

Ebben a küzdelemben, amint a riportokból kitűnik, fontos eszköz a vasúti és hajó misszió munkája, mert ezek még sok esetben meg is előzhetik a bajt.

Kitűnő eredményeket értek el Canadának és az Unióban a női rendőrök által.

Élénk vita tárgya volt, vajjon nálunk is teljhatalommal felruházott női rendőröket alkalmaznánk-e? Ugyancsak komoly, mélyreható tanácskozások folytak a kiskorúak megvédése és a sülyedtek megmentésének minden eszközéről, a kishirdetések kérdéséről, a helyszerzők védelméről, a kivándorlás leple alatt szállított anyagról.

Csak egy határozatban tért el – úgy rémlik előttem – a kongresszus humánus felfogásától, midőn kimondta, hogy a külföldi prostituált nőt vissza kell hazájába küldeni. Ez praktikus kivihetetlennek látszik és a megaláztatás végtelen sorát jelenti a szegény nőre nézve.

Mrs Fawcett lelkes beszédben rámutat, hogy ez a küzdelem összeesik a nő öntudatra ébredésével és nem lehet elvitatni, hogy a nőmozgalomnak nagy része van benne, ismerteti a budapesti kongresszus! rezolúcióját és reméli, hogy a nő és férfi testvéreink győzelmét a jövő nemzedék magasabb erkölcsi felfogásával ki fogja vívni.

Az utolsó napon Mrs Chapman-Catt elnökölt, ő mondta: amíg ott a mélységben, megrontott, áruba bocsátott, aztán kitaszított nők vannak, addig mi a haladás a kultúra minden tényezőjének birtokában lehetünk, de boldogtalan testvéreink szomorú tekintetét nem viszonzhatjuk nyíltan és becsületesen.

Bírálatok a Polgári Törvénykönyv Tervezetéről.

A Feministák Egyesülete jogi bizottságának tagjaitól.

I.

A munka jogviszonyai.

(1299–1326. §§.)

a) Gergely Janka bírálata.

A törvény szövege sehol sem állapítja meg, hogy kik esnek a törvény hatálya alá, ami félreértésekre vezethet, főleg olyan esetekben, amelyekben speciális részlettörvény is intézkedik. Ilyen például a küszöbön lévő magántisztviselő-törvény.

Vagy fel kellene tehát sorolni taxatív, hogy milyen munkaszerződésekre mérvadó a jelen törvény, vagy

pedig egy paragrafust belevenni, amely kimondja, hogy ez a törvény mindazokat kötelezi, akiknek munkaviszonyát speciális törvény nem szabályozza.

Kifogás alá esik az is, hogy a munkaszerződés megkötésére a törvény nem állít fél alsó korhatárt. Jóllehet az ipartörvény intézkedik erre nézve, a polgári törvénykönyvben is helyén volna ily irányú intézkedés.

1302. §.

„Mindenesetre lejár a munkabér a szolgálati viszony megszűntével.”

Hogy alkalmazandó ez a rendelkezés, felmondás, vagy azonnali kilépés, illetve elbocsátás esetére?

1302. §.

„Ha (oly szolgálatnál, amely a munkavállaló munkásságát kizárólag, vagy túlnyomóan elfoglalja) a bér a munkaeredmény szerint van meghatározva, a munkavállaló a munka előhaladásához képest időnkint megfelelő bérelőleget követelhet”.

A zárójelben levő rész elhagyását indítványozom, mert nagyobb munkára akkor is telj esí tendők részletfizetések, ha azokat munkavállaló mellékfoglalkozásként folytatja. (Pl. nagyobb könyvviteli munka, gyorsírói felvételek, fordítások stb.)

1303. §.

Oly formában módosítandó, hogy a munkavállalót még külön törvénnyel sem lehet arra kötelezni, hogy munkabére fejében készpénz helyett más szolgáltatást fogadjon el.

A természetben kiszolgáltattott lakás és ételmezés, valamint a ma sok helyen szokásos tantus-rendszer a munkavállalóra nézve hátrányosak, mert megtévesztésre és a jogos igények kijátszására is alkalmasak. Ily értelemben törlendő az 1306. §. A természetbeni ellátás 1310. §. a munkavállaló kívánságára készpénzzel legyen megváltható.

1304. §.

Visszatartási jog csak a hatóság közbenjöttével legyen gyakorolható. Az okozott kár mérvének megállapítása is hatósági feladat legyen.

1308. §.

Az utolsó szavak: „vagy nehézség nélkül szerezhetne” törlendők, mert nem lehet megállapítani, hogy ki milyen összegeket szerezhetne munkaerejének másutt és más körülményeit között történő felhasználásával. Általában nem az az összeg vonandó le munkavállaló járandóságából, amelyet máshol szerzett, hanem az, amely az el nem végzett munkának munkabérben megfelel. A „ költségekben megtakarít” szavak után tehát annak kellene jönni: „és amit az el nem végzett munkáért munkabérben kapott volna.”

1309. §.

„Aránylag rövid időn át túlságosan tág meghatározás. Máshonnan kapott kárpótlási összeg részben sem vonható le, mert éppen az a rendeltetése, hogy rendkívüli körülmények között jövedelmi pótlék gyanánt szolgáljon. (Pl. táppénz, szülési segély, balesetbiztosítás.) Ugyanilyen értelemben módosítandó az 1311. §. második bekezdése is.

1310. §.

„Erkölcsstelen életmód” helyébe „kicsapongó” teendő.

A szolgálati baleset következtében meghalt munkavállaló családjának érdekét munkaadó nem védi kellőképpen azzal, hogy a temetés költségeit viseli. A balesetbiztosítástól függetlenül legalább három hónapig folyósítania kellene az igényjogosultak kezéhez az elhalt munkavállaló legutóbbi átlagos munkabérét.

1312. §.

„Köztapasztalat” mellé beszúrandó „törvény vagy műszaki szakvélemény”, mert a balesetelhárítási óvintézkedések folytonosan tökéletesítendők.

1313. §.

„Munkavállalót” szó után beszúrandó „még az utóbbi beleegyezése esetén sem”, továbbá „erejét” és „meghaladja” közé „nyilvánvalóan”. Az előbbi azért szükséges, hogy a fiatal munkás nagyobb jövedelem reményében, mértéken túl ki ne használja munkaerejét, utóbbi viszont azért, hogy a törvénynek ezt az intencióját – főleg nőekkel szemben – a munkavállaló hátrányára ki ne lehessen használni. E célból az ellenőrzésnek, vagy felelősségnek valamilyen módját is meg kellene állapítani.

1814. §.

Pihenő idő tekintetében utaljon a törvény fennálló külön törvényekre (pl. záróratörvény.) A pihenő idő minimumát ebben a törvényben is meg kellene állapítani.

10 évi szolgálat után a felmondási idők másfélszeresre, 20 évi szolgálat után kétszeresre emelendők.

1324. §.

Az „illeti” után következő rész törlendő. Nem lehet tárgyilagosan megállapítani, hogy a teljesített szolgálatok a szolgálati viszony időelőtti megszűnése következtében mennyivel értek kevesebbet a munkaadóra nézve.

1325. §.

Az első bekezdés vége „hacsak a munkaadó nem bizonyítja, hogy a kár kevesebb” törlendő.

A végkielégítés a teljesített szolgálatok fontosságától, a munkabér nagyságától és a szolgálati évek számától függjön.

1326. §.

Törlendő a „kivánatra” szó. A szolgálati bizonyítványra az alkalmazottnak később rendszerint szüksége van és elképzelhető olyan eset, hogy később már nem szerezheti meg. (Pl. megszűnik a cég.) Akkor is kapjon tehát bizonyítványt, ha nem kéri.

b) dr. Rác Miksa bírálata.

1299–1326. §.

A fejezet az eddigi jogállapothoz képest lényeges haladást jelent. E szakaszok kibővítendők a következőképpen:

Az 1309. §-hoz pótlásként felveendő, hogy a női alkalmazottat szülés idejére két heti törvényes szabadság illeti meg, mely időn keresztül a munkaadó teljes járandóságát kiadni tartozik. E törvényes szabadság idejére a munkavállaló helyettesítést állítani nem köteles.

Az 1310. §-hoz. Törvénybe iktatandó a munkavállalónak az a joga, mely szerint, ha állandó alkalmazásban áll, évenként bizonyos időn keresztül, teljes járandósággal, helyettes-állítási kötelezettség nélkül, törvényes szabadságidőre van joga. Ez intézkedés külföldön sok helyen meg van már, így Ausztriában is a kereskedelmi alkalmazottaknál. A kérdés olyformán volna szabályozható, hogy például aki 3 év óta ugyanazon munkaadónál van alkalmazásban, annak 8 napi, aki 5 év óta, annak 14 napi, aki 7 éve, annak 21 napi és aki 10 vagy több év óta van alkalmazásban, annak 30 napi szabadságidőre legyen évente joga. A szabadságidő megkezdése időpontjának megállapítása a munkaadó joga, de a munkavállaló óhajait lehetőleg figyelembe venni tartozik. Ha a munkaadó meg nem adja a munkavállalónak a törvényes szabadságidőt, kihágást követ el, amely fogházbüntetésre átváltoztatható pénzbüntetéssel sújtandó.

Ugyanezen szakaszhoz pótlásként felveendő, hogy oly kikötés, mely szerint a munkavállaló férjhez menetele esetére állását elveszti, még akkor is semmis, ha írásban jött létre.

Szükséges a nevelőnők jogviszonyának rendezése is; ma e tekintetben nincs egységes joggyakorlat.

Végül óhajtom, hogy az Egyesület a tervezet bírálata kapcsán fejezze ki azt a kívánságát, – jóllehet ez az alaki jog körébe tartozik – hogy munkavállalóknak munkaadójuk elleni, a munkaviszonyból folyólag felmerülő pereit a bíróságok, mint sürgős ügyeket, soron kívül legyenek kötelesek intézni és hogy ily pörökben a folytatólagos tárgyalás 30 napnál hosszabb időre kitűnhető ne legyen. (Ma 4-6 hónap.)

II.

Személyi és családi jog.

1-22. §.

dr. Rác Miksa bírálata.

Feminista – nem általános jogi – szempontból e szakaszok körül csak a 10. §. hogy kívánni valót, annyiban, hogy a lakóhely megválasztásának dolga ne bizassék egyedül a férjre, hanem e kérdésben is együttesen döntsön a férj és a feleség. A férj döntő szava helyett, melyet a következő fejezet 25. és 26. §-ai kifejezetten elismernek, a házastársak joga egyenlő legyen.

III.

Házassági jog.

Mellemé Miskolczi Eugénia bírálata.

25. §. Következőkép módosítandó:

A férj és feleség közösen határoznak a családi kör ügyeiben, a közös tartózkodási hely és a közös lakás kérdésében.

Indokolás: a) A törvénytervezet szerint a férjnek elhatározásainál úgyis „mértányos figyelembe” kell vennie felesége tanácsait és ellenvetéseit, viszont a „férj elhatározása” úgy sem *feltétlenül* kötelezi feleségét. Egyszerűbb tehát kimondani a közös elhatározást.

b) A közös lakás kérdése a ma még fennálló viszonyok mellett, amikor a háztartás vezetése, a gyermekek nevelése és ápolása a feleségnek igen sokszor egye-

düli feladata, legközelebről őt érdekli. A férjnek a lakás csupán pihenőhelye, az asszonynak működési tere; a lakás körülményei, melyek a gyermekek egészségére, iskoláztatására, a cselédviszonyokra, élelmiszerek, fűtőanyag stb. beszerzésére döntők, elsősorban a feleség megítélésére bízandók.

A második bekezdés elhagyandó.

26. §-ba a ()-be foglalt rész toldandó be: A férj, (amennyiben feleségének vagyona, jövedelme vagy keresete nincs és a házasságkötés idején sem volt) köteles őt illendően eltartani.

Indokolás: Ma, mikor már gyakori az önállóan kereső nő, akinek keresetere a férj a házasságkötés idején számított a közös háztartási költségek egy részének fedezése céljából, nem méltányos, hogy a törvény a költségek egész terhének viselésére a férjet kötelezze. Ha ellenben a férj keresetre nem képzett nőt vett el, kinek sem vagyona, sem jövedelme nincs, kell hogy önként vállalt kötelezettségének eleget tegyen. Ez esetben nem kényszeríthető a nő, míg férje keresetképes, hogy készületlenül vegye fel a harcot a megélhetésért.

27. §. így módosítandó:

A férj, feleség és gyermekek a férj családnevét, a feleség családnevét és végül saját nevüket viselhetik. A gyermekek házasság esetén elhagyják anyjuk családnevét.

Indokolás: a) Sem az egyénre, sem a társadalomra vagy közigazgatásra nem lehet célszerű, ha bárki nevét teljesen megváltoztatja.

b) A mai fejlettebb jogi felfogás nem hagyhatja jóvá, hogy csak az egyik házastárs legyen családi állapotának feltüntetésére kötelezve.

c) A házasságon kívül született gyermekre is a név nyomja a szegénybélyeget.

28. §. 1. bekezdése: A közös háztartás vezetése a feleség feladata, ha arra a feleség nyíltan vagy hallgatólag vállalkozott. E megállapodást közösen megváltoztathatják a házastársak, de helyettesítheti magát az asszony saját elhatározásából is, saját vagyona, jövedelme vagy keresete terhére.

2. bekezdése így módosítandó: A feleségnek joga van a háztartással kapcsolatos ügyekben a férj részére és a férj nevében eljárni. Az ebben a hatáskörben kötött jogügyleteiről, ha a közös háztartás költségvetését költségeivel túllépte volna, saját vagyonával, jövedelmével vagy keresetével felelős.

3. bekezdés elhagyandó.

A 29. §. helyett: Amennyiben a feleség férjét keresetében közremunkálással támogatja, sőt önálló keresetével, jövedelmével vagy vagyonával járul hozzá a közös háztartás költségeihez, házi munkára nem kötelezhető.

30. §. Betoldandó, hogy a feleség tartási kötelezettsége az *önhibáján kívül* keresetképtelen férjjel szemben áll fenn.

31. §. Tekintettel a 26. §. és 30. §. változtatásaira, a 81. §. változatlanul maradhatna.

34. §. vagyoni jogi viszonyokban mindegyik házastárs a másiknak irányában (feltétlen gondosságra van kötelezve.)

HARMADIK FEJEZET I.

A 36. §. így módosítandó: A házastársak különvagyonukról szabadon rendelkezhetnek. 2. mondat: A másik házastársnak nincs e vagyon felett oly joga, amely e szabad rendelkezést korlátozná.

37. §. Ha a férj vagy feleség különvagyona kezelését egészben vagy részben házastársának engedte át, az a kezelése alatt levő vagyon tiszta jövedelmét – amíg a másik házastárs másképp nem rendelkezik – úgy tekintheti, hogy férje, illetve felesége azzal a házassági terhek viseléséhez önként hozzájárult és őt a jövedelem szabad felhasználására feljogosította.

38. §. Mint a 37. §. teljes kölcsönösségre változtatandó át. Utána: Házastársa különvagyont a kezelő házastárs nem idegenítheti el és nem terhelheti meg.

40. §. A házastársak közös lakásában vagy közös birtokában levő ingó dolgok, amennyiben ajándéktárgyak nem lettek volna, annak a félnek a tulajdonát képezik, amelynek vagyonából beszerezettek, harmadik személyekkel szemben is.

Bármilyen szerzésről, amelylyel a feleség a házassági életközösség folytatása alatt vagyonát saját szorgalma vagy intézkedése folytán növelte, vagy az természetszerűleg növekedett, harmadik személyekkel szemben is a vélelem az, hogy a feleség különvagyona.

II. HOZOMÁNY.

44. §. Tekintettel a 34. §. megváltoztatására, megmaradhatna.

45. §. Csak úgy lehet a férjtől a hozományra nézve biztosítékadást követelni, ha erre közokiratban kötelezte magát, (vagy amennyiben a hozomány veszélyeztetve van.)

43. §. A hozományul kapott pénzről és más elhasználható dolgokról a férj rendelkezhetik (felesége hozzájárulásával.)

47. §. 2. bekezdése érthetetlen. Ha a nő vagyona nem lehet hozomány tárgya, hogy „rendelhet” (1. bek.) egyáltalán a nő hozományt? Talán csak azt jelenti, hogy a nő szabad vagy különvagyona per vagy válás esetén nem tekinthető hozománynak?

IV. A hitberről szóló szakaszt, mint az ethikai felfogással ellenkezőt, egészében törölni kell.

VI. A házastársak vagyonjogi viszonyai a házasság érvénytelensége esetében.

87. §. Nincs intézkedés azon esetre, ha mindkét házastárs jóhiszemű.

Hol szervezkedjenek a nőtisztviselők.

Írta: *Willhelm Szidónia.*

Egyesületünkben a tagtársak sohasem hallottak támadást más tisztviselői szervezet ellen. Sohasem beszéltük le, hogy tisztviselői érdekeket szolgáló egyesületekbe lépjenek. Azt tartottuk mindig és azt tartjuk ma is, hogy minél több egyesületet erősít a tisztviselő filléréivel, vagy koronáival, annál erősebb lesz a tisztviselői mozgalom. Tény, hogy volt kifogásunk pld. a felekezeti alapon történő szervezkedés, továbbá a szétforgácsoló kisebb

szakmaszerinti szervezkedés ellen, de még ezek ellen sem foglaltunk egyetlen szóval sem állást egyesületünk keretében, sem élőszóval, sem lapunkban.

Amíg bennünket hagytak békében dolgozni a nőtisztviselők érdekében, addig mi sem tettük szóvá a sok új egyesület és egyesületcske alakulásának szükséges, vagy fölösleges voltát.

Újabbban azonban néhány egészen új vagy újonnan átalakított szervezet, amelyik alig él 1-2 év óta és még egyáltalában nem bizonyította be szervezetének és munkájának mintaszerűségét, azzal áll elő, hogy mi kontrakarrirozunk az ő munkájukat a nők szervezése terén.

Mi sohasem állítottuk, hogy ők kereszteznek a mi munkánkat, mint a hogyan semmiféle jóhiszemű szervezkedés nem kontrakarrirozása a mi munkánknak, amely becsülettel folyik 17 év óta a nőtisztviselők érdekében. Pedig több jogunk volna ily irányú törekvésekről beszélni, ha a biztosítási tisztviselők és a pénzügyi tisztviselők újonnan átszervezett egyleteiről beszélünk.

Tagtársaink tudják, hogy sohasem kifogásoltuk, hogy ezek az egyesületek nőket is felvesznek kötelékükbe, sőt nagy hibának tartottuk volna, ha ezt meg nem teszik. Ebben a meggyőződésben a mi egyesületünk csinálta a legnagyobb propagandát a mellett, hogy ezekben az újonnan szervezett egyesületekbe lépjenek be tagtársaink.

Elismerésül ezek a testületek hibát látnak abban a körülményben, hogy a nőtisztviselők már 17 év óta beletartoznak a *saját szakszervezetükbe, a Nőtisztviselők Országos Egyesületébe.*

Ebből az állításból, ebből a felfogásból is világosan kiténik, hogy nem értik a nőtisztviselők különálló helyzetét, nem ismerik annak speciális körülményeit és így nem is tudnák megvédeni érdekeiket. Még ha nagy számban lennének nők kötelékükben, mindig a férfikollegák számbeli túlsúlya, tájékozatlansága, előítélete kizárná ezekben a szervezetekben az eredményes munkát a nőtisztviselő kollegáik érdekében. Ha 17 év előtt nem ismerték volna fel ezt az igazságot a nőtisztviselők és meg nem alakították volna saját autonómiával a maguk egyesületét, akkor bizonyára ma volnának kénytelenek azt megalakítani.

A pénzügyi és biztosítási tisztviselők és valószínűleg még néhány tagszegény új egyesület azt vitatja ugyanis, hogy a nőtisztviselők külön szervezkedésének nincs létjoga, hogy hátráltatja az ő munkájukat.

Egyet azonban nem mernek mondani és ez az egy volna lényeges: *hogy jól, vagy rosszul dolgozik-e egyesületünk, hogy védi-e a nőtisztviselők érdekeit vagy sem, hogy emelte-e a női munka értékét és ezzel az egész*

kar nívóját, vagy sem. Erről bölcsen hallgatnak tudományos megállapításaiknál a tisztelt részletegyletecskék vezető urai.

Mert minden elméleti igazság, vagy látszó-fagos igazság mellett ott áll a gyakorlati élet az ő cselekedeteivel és tanulságaival. A Nőtisztviselők Országos Egyesülete mindkettőre joggal hivatkozhat.

Okos, hogy erről hallgatnak, mert ha szólnának, be kellene vallaniok, hogy a ma létező összes magántisztviselői szervezetek közül, őket is beleértve, legyen az socialista, vagy radikális alapon szervezett, a mi egyesületünk végez előjáró munkát. A mi egyesületünk, elismerten az összes férfikartársi egyesületek által (tehát nem mi mondjuk), dacára annak, hogy kettős nehézségekkel küzd, elért eddig is már számottevő eredményeket.

Nekünk nem csupán tisztviselői érdekekért kell sikra szállnunk, hanem a nőtisztviselők jelenlegi excepcionális helyzeténél fogva, különös kötelességeink és egészen speciális *nőtisztviselői* kari munkáink vannak.

Addig, amíg Magyarországon a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezérigazgatói állása véletlenül egyszer nő által lesz betöltve (hiszen vannak geniális nők is), amíg 12 miniszter közül 5-6 nő lesz, amíg a polgármesterek között nők is lesznek, amíg a városházán az összes tanácsnoki és tanácsjegyzői állásokat nem kizárólag férfiak töltik be, amíg a bírák, bankigazgatók és cégjegyzők között nők nem lesznek, legalább fele részben, szóval felfelé az egész vonalon az összes foglalkozási ágakban, az összes hivatalokban ennek az országnak minden munkájában, minden eredményében nők nem vesznek részt, amíg a nőt csakis az alsóbbrendű fizikai és szellemi munkára, a rosszul fizetettre, tekintély és befolyás nélkülire találják alkalmasnak, amíg az összes iskolák és összes pályák előtte meg nem nyíltak, amíg minden téren keresztül nem harcoltuk az egyenlő munkálkodás lehetőségét, addig szükség van és lesz külön szervezkedésükre. Szükség van politikai és gazdasági szervezeteikre egyaránt, ez utóbbira mindazokon a pályákon külön, ahol nem egyenlő a helyzetük a férfikollegákkal.

Mutassanak egyetlen olyan szakszervezetet, akár nálunk, akár haladottabb kultúrájú államokban, ahol túlnyomó többségben férfiak vannak együtt szervezve a nőekkel és ahol ezek az egyletek felvették volna a küzdelmet azért, hogy a nők jobb fizetéseket, jobb munkakört kapjanak stb. pláne, ha arról volna szó, hogy ezért egy férfi háttérbe szoruljon.

A nőtisztviselők egyesülete fennállása óta küzd új munkaterületek meghódításáért; ha ezt nem tette volna, a női munka nem terjedt, értéke nem emelkedett volna. Vajjon melyik

vegyes egyesület küzd majd új területek meghódításáért, melyik látja majd át, hogy a női munkásnak éppen olyan joga van a keresetre, mint a férfi munkásnak és hogy nem kötelessége mindig csak mosni és varrni, hanem ő is igyekszik munkaterületét bővíteni, érvényesülését előmozdítani. Hol és mikor küzdenek nálunk vegyes testületek (a Magántisztviselők Országos Szövetsége kivételével) a nőtisztviselők jobb szakkiképzése mellett?

Még hagyják, ha nem küzdenek, de elnémítanak a nők részéről jövő minden speciális kívánságot, hiszen tekintélyes számban vannak ezekben a szervezetekben férfi kollegák, akik a női munka térfoglalásában pizkos konkurrenciát látnak, akik megfelelőnek tartják a nők mai szakiskoláit, mai munkakörét és fizetéseiket szerintük; ezek pláne nagyon szépek „egy nőnek”.

Eddig a legismertebb, legjobb szervezkedési módszer a munkásságnak nagyobb szakmák szerinti szervezkedése. Noha ezeknek a csoportoknak politikai meggyőződése, taktikája teljesen egyenlő; hiszen van egy központi irányításuk, a Szakszervezeti Tanács, mégis célszerűbbnek tartják, az egyesek könnyebb megszervezése és a speciális érdekek és eljárások szempontjából, a szakmák szerinti egyesületekbe való csoportosítást és nem óhajtanak egyetlen nagy munkásegyletben tömörülni. A különbségek teszik ezt kívánatosá.

Ugyanez a szempont vezeti a nőtisztviselőket, amikor külön egyesületben csoportosulnak. Nekik, mint *nőtisztviselőknak*, ma speciális helyzetük van, tehát az általános tisztviselői mellett, *speciális törekvéseik*, céljaik is vannak, melyeket csakis külön szervezetükben oldhatnak meg. Megoldhatnak pedig azért, mert nem merülnek fel inkompatibilitási kérdések, mert ebben a szervezetben megtalálja minden szakma nőtisztviselője *azt a speciálisan az ő ügyeivel foglalkozó irányzatot*, amelyikre jelen eltérő és rosszabb helyzetében okvetlenül szüksége van.

Ismétlem, ha az egész vonalon keresztül harcoltuk az egyenlő szakkiképzést, munkáért, fizetéseket, az egyenlő nyugdíjbanást stb. stb. ma még csak részben, vagy semmiképpen sem megoldott követeléseket, akkor bizalommal teszszük le a munkát a férfikollegákkal vegyes szervezetek kezébe, akkor mi fogunk jelentkezni az állandó együttes munkára, mint a hogyan ma is jelentkezünk, ha olyan kérdésekről van szó, amelyek együttes eljárásokat kívannak.

Ma még kettős terheket visel a nő magánéletében is, ebből következik, hogy kettős anyagi és munkaterhét kell viselnie gazdasági harcában is. A férfiegyletek egyike sem vállalkozna arra, hogy állandóan külön nőkérdések-

kel foglalkozzanak. Ha a magántisztviselők tábora sehogyan sem találta meg érdekképviseletét egy nagy egységes magántisztviselői szervezetben, ha annyira eltérőeknek találták a pénzügyi és biztosítási tisztviselők szakmájuk helyzetét a többi magánalkalmazott helyzetétől, hogy okvetlenül különálló egyesületeket kellett nekik alakítaniok, miért Ítélik el akkor éppen a nőtisztviselők külön szervezkedését.

Az összes nőtisztviselők és az összes férfitisztviselők helyzete között sokkal nagyobb az eltérés és sokkal minuciózusabb külön eljárásokat követel, mint pl. a biztosítási, a pénzügyi és a gyári magánalkalmazott helyzete között. Véleményünk szerint jó szakosztályi munkabeosztással és személyi ambíciók nélkül a férfi magánalkalmazottakat eredményesen lehetne egy szervezetbe tömöríteni, annival is inkább, mert hiszen a szakmához kötöttség a magántisztviselőknél nem is áll fenn.

Nagy érdeklődéssel várjuk a többször megnevezett két új szervezetnek a nők érdekében kifejtendő munkásságát, amely csakis oda irányulhat, hogy a nők egyenlő képesítést nyerjenek, ugyanazokat az állásokat tölthessék be, mint férfikollegáik és természetesen ugyanazokat a fizetéseket kapják, mint azok stb. stb.

Mi pedig tisztelt Kollegák, nem érünk rá a kartársi egyleteket bírálgatni, nekünk egyéb fontosabb teendőink vannak. Nekünk meg kell óvnunk a munkapiacot a jelen súlyos körülmények között a bércsökkenésektől, kartársnőinket a munkanélküliség veszedelmétől. Nekünk dolgoznunk kell azok érdekében, akik bizalommal jöttek el hozzánk. Mert azt tartjuk, nem elég a nőtisztviselőket a beiratkozásra, a szervezkedésre rábírnunk, amint ezt sok vegyes szakegylet cselekszi, hanem dolgozni is kell érdekükben. Mi nem látunk abban értékes kari munkát, ha egyik szervezetből a másikba szedjük az embereket, a demagógia, de még ennél is rosszabb, a rágalmozás eszközével, van elég szervezetlen férfi- és nőtisztviselő, ezeket a tömörülés gondolatával megismertetni sokkal értékesebb feladat.

SZEMLE.

A jogi fakultás megnyitása a nők előtt.

Mintha végre a siker első lépése felé közelednék az a küzdelem, amelyet a Feministák Egyesülete fennállása óta folytat azért, hogy jogi tanulmányokat magyar nők Magyarországon folytathassanak: a napilapok híradása szerint a tanári kar hajlandó kedvezően fogadni a kérdés előadójának, *dr. Szász-Schwarz Gusztávnak* szintén évek óta hangoztatott véleményét e törekvés mellett. A kivándorlásnak sajtószerű nemét szüntetné meg ez az intéz-

kedés, továbbá a műegyetem teljes megnyitása a nők előtt: évről-évre iratkoznak be a berlini egyetemre és a charlottenburgi műegyetemre olyan magyar lányok, akik itthon nem készülhetnek arra a pályára, amelyet választani kívánnak. Később megoldandó kérdés lesz, hogy a gyakorlati életben is szabad útjuk legyen a jogvégzett nőknek.

Az első Márkus Dezső-pályadíj. A Feministák Egyesületének választmánya legutóbbi ülésén először határozott a Márkus Dezső-pályadíj tárgyában: *Lóránt Lenke* bölcsészethallgatónak ítélte oda, mint aki az ifjúság körében és az egyetemen buzgó terjesztője a feminizmus eszméinek.

Coedukáció magyar reáliskolában. Az Est írta: A kultuszminisztérium azon rendeletének, hogy a középiskolákba magántanulóknak beiratkozott leányok a demonstratív jellegű órákon rendszeresen megjelenhetnek, modernül tág magyarázatát adja a székesfehérvári állami főreáliskola, ahol pár nap óta próbaképpen lányok is látogatják az előadásokat. Különösen az ábrázoló mértan és szabadkézi rajz, a kémia és fizikai órákon vannak nagyobb számmal leánynövendékek, de amint a jelekből látszik, a többi órára is csakhamar bevonulnak a diákkisasszonyok. Illetékes helyen ugyanis így nyilatkoznak Az Est tudósítójának:

— Az a miniszteri válasz, amely a magántanulóknak beiratkozott leányok kérelmére érkezett, nagyon tágan határozza meg a bejárhatóság mértékét. Mert az a jelző, hogy demonstratív, ha akarjuk, még a nyelvtanításra is ráhúzható s így nem lehetetlen, hogy mindig több és több órára bejuthatnak a diákleányok.

Érdekes különben, hogy észrevehetően jó hatása van a fiúkra is az a körülmény, hogy együtt vannak a leányokkal. A közös órákon alig hall az ember rossz feleletet, mindenki ki akar tenni magáért s ha másért nem, már ezért is érdemes volna állandósítani a közös órákat minden középiskolában.

Testnevelés és csecsemővédelem. A szeptember 15-én megalakult Országos Testnevelési Tanács első ülésén Galambos Ede a testnevelési alpból 10 vagy 20 ezer korona kiharítását kérte oly célból, hogy abból a szegényebb néposztály anyái és dajkái, kik gyermekeiket célszerűen nevelik, 50-100 koronás jutalmakban részesíttessenek. A csecsemő helyes nevelésére népies nyelven írott orvosi mű pályázatának kiírását is indítványozta. Indítványait a Testnevelési Tanács elfogadta.

Anyasági segély. A Magántisztviselők és Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége és a Pénzügyi Tisztviselők Egyesülete a Ferenc József-kórház reorganizálására vonatkozó javaslatában többek közt női betegek részére kórház építését és *anyaság esetére szóló segély* bevezetését követeli.

Nők, mint vállalkozók. Spády Adél és társai cég alatt társaság alakult Budapesten, amely ifjúsági irodalom kiadásával foglalkozik. A cég összes tagjai nők. Ez Magyarországon az első női könyvkiadó vállalat.

A finn választások eredménye. Augusztus első napjaiban folytak le Finnországban a képviselőválasztások. A nők nagy számban járultak a választási urnákhoz, aminek eredményeképp 21 női képviselőjelölt nyert mandátumot, köztük a kongresszusról nálunk isismert *Annie Fürühjelm, Jenny af Forselles és Tekla Haitin.*

Orvosnők a londoni orvoskongresszuson. Feltűnő nagy számban – körülbelül 200-an – voltak a londoni kongresszus tagjai közt az orvosnők. Nem egy közülök már nevet és tekintélyt vívott ki magának működésével, szervező vagy tudományos munkásságával. Így *Dr. Mary Scharlieb*, aki a madrasi egyetemen előadásokat tartott s aki tudományos munkássága révén az edinburgi egyetem aranyérmét nyerte meg. Továbbá *Dr. Aldrich Blake*, aki az új londoni női-kórház első sebésze. Ott volt az Alexandra gyermek-kórház egyik vezető orvosa *Dr. Dickenson Berry* asszony és a new-yorki női-kórház sebésze *Dr. Amy Sheppard*, valamint a leghíresebb nőorvosok egyike, *Dr. Maude Abbott*, aki egy kanadai egyetemen működik és egész Amerikában tekintély a pathologia terén. Azoknak az előadásoknak és tudományos jelentéseknek a száma, melyek az orvosnők részéről szerepeltek a kongresszuson, szintén meghaladja a 200-at. A kongresszusi tagok tiszteletére a londoni „Orvosi főiskola nők részére” nagy bankettet rendezett. Ezt a főiskolát 1881-ben alapították s 23 hallgatóval kezdte működését. Ma már minden világrészben ezerszámra működnek az orvosnők.

Mme Curie kitüntetése. A radium világhírű felfedezője Curie asszony a múlt hetekben Angliában járt, hogy néhány szakgyűlésen vegyen részt. Ezt az alkalmat felhasználta a birminghami egyetem és Mme Curie tiszteletbeli doktorává avatta. Ez azonban nem az első kitüntetés, mely a nagynevű asszonyt Anglia részéről érte. 1912-ben a Királyi Tudományos Akadémia (Royal Society of Arts) az Albert éremmel tüntette ki. Viktória királynő után ő a második asszony, kit e megtiszteltetés ért.

Női lakásfelügyelő. Charlottenburg, a szociális intézményeiről világszerte híres város, lakásfelügyelőül alkalmazta férfi-kollegáival teljesen egyenlő feltételek mellett, *dr. Laders Erzsébetet*, aki régóta szolgálja Németországban a nőmozgalom szociális törekvéseit.

Hygienikus-aesthetikus tornával törekszik a női testalkat szabályos fejlődését s formáinak egészségességé,

széppé s harmonikussá tételét elérni *Berkesné M. Mela* hamar népszerűvé vált tornakurzusain.

Különböző gyakorlatokkal idegezzük be izmainkat, miáltal elejét vesszük a nem használt (atrophált) izmok általi bajoknak, elhízásoknak, elferdüléseknek s különösen az ülőfoglalkozású nők panaszainak: bélrenyheségnek és nehéz légzésnek.

Berkesné tagtársunk, ki Skandináviában és Németországban tanulmányozta a testgyakorlás különböző rendszereit, tapasztalatait sajátos egyéni rendszerben egyécsitette. Kenyérkereső nőknek, úgyszintén a Nőt. O. E. tagjainak *különös kedvezményt* nyújt s esti kurzust rendezett be. Jelentkezéseket hétfőn, szerdán, szombaton 12-2-ig, kedd, csütörtök és pénteken este 6-8-ig kér. Telefon 108-74.

IRODALOM.

BEÉRKEZETT MŰVEK*.

*) Ismertetésüket fentartjuk magunknak.

Dr. Várnai Arvéd: A koedukációs iskola. Vác, Pestvidéki nyomda, 1913. Ára?. Az együttes nevelésre vonatkozó véleményeknek egész kis encyclopediája; Rousseau kezdve, Stuart Mill, Comte, Jean Paul, Fichte, Laboulaye véleményein áthaladva, röviden vázolja e kiváló írók állásfoglalását, nemcsak a szóbanforgó kérdésről, de az egész nőkérdéssel szemben. Rátér ezután a gyakorlati keresztülvitelre; kimutatja, hogy az Egyesült-Államokban – valamint több európai államban is – *takarékossági okokból vezették be a koedukációt*, de azért tartják fenn és *terjesztik, mert üdvös erkölcsi hatását tapasztalják*. Szemlét tart a koedukációs iskolákat fentartó államok fölött, amelyek közül érthetetlen okból kihagyta Olaszországot, holott annak középiskolái nagyrészt közösek. Számos szakembernek, különösen coeducációs iskolák igazgatóinak és tanítóóneinek véleményét közli a rendszer jó és rossz oldalairól. Nélkülözzük itt az idézetek forrásait, a pontos bibliographiai adatokat. A kérdés alapos mérlegelése után, szerző álláspontját a következő mondatba foglalja össze: „A koedukáció gyakorlati alkalmazása igazolta, hogy minden természetes differenciálódás csak hasznára válik a nemek együttlétének és hogy minden differenciálódás eltűnik már magának az együttlétnek következtében, ami az emberiség legnagyobb javára szolgál”. Akik nem foglalkozhatnak részletesebben a kérdés irodalmával, nagy érdeklődéssel fogják olvasni a gyakorlati szakemberek idézett véleményeit.

Modern ifjúsági könyvtár. A gyermekeket vagy aggyastyánokká koravénító, vagy idegtépő rémmesékekkel akar szembeszállni egy modern szellemű és modern kivitelű ifjúsági irodalmat terjesztő vállalat. A vállalkozás elé a legélénkebb érdeklődéssel tekintenek a szülők és nevelők, mert programja szerint a legideálisabb követelményeknek fog megfelelni: konzerválni és az újabb nemzedékeknek is hozzáférhetővé akarja tenni a régi gyermekirodalom minden igaz kincsét és megszerezni azt a modern gyermekélet szükségleteinek megfelelő modern irodalommal. A könyvtárt Spády Adél és társai cég adja ki. A cég összes tagjai nők. Szerkesztői: Bédy-Schwimmer Rózsa és Pogány Paula. Paedagógiai szakbírája Glücklich Vilma.

Ügyvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
TELEFON: 142-40.
Postatakarékpénz-
tári cheque-
számla: 24625. sz.

**A FEMINISTÁK EGYESÜLETÉNEK,
VALAMINT FELVIDÉKI ÉS NAGYVÁRADI
FÍÓKEGYESÜLETEINEK
HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.**

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Hivatalos órák: kedde-
s és pénteken 6-8-ig.
Magántanítónők elhe-
lyezése ugyanekkor.

A szerkesztésért felelős: Glücklich Vilma. – Tagsági díj tetszés szerint; legalább évi 10 korona.

Októberi munkaterv.

Szombaton, 4-én este 6 órakor a Pesti Lloyd-társaság dísztermében:

Dr. Ágoston Péter (Nagyvárad) előadása:

A polgári törvénykönyv tervezete a nő jogi helyzete szempontjából.

Vendégeket szívesen látunk.

Hétfőn, 6-án, 13-án és 20-án este 6 órakor egyesületünkben:

A polgári törvénykönyv tervezetének folytatólagos bírálat.

Hétfőn, 27-én este 6 órakor egyesületünkben: Tagok összejövetele.

Szeptemberi krónika.

Friss munkaerővel, lelkes munkakedvvel seregltek össze tagtársaink e munkaév kezdetén; de szükségünk is van a friss erőre, mert a közbizalom oly mértékben fordul egyesületünk felé, hogy munkája rendkívüli méretekben növekszik. De könnyű lesz megbirkóznunk vele, mert a kongresszusi munka hevében kiváló, önálló szociális, politikai és adminisztratív munkatársakká fejlődtek abban résztvevő tagtársaink; most már munkamegosztással, reszort-vezetők rendszerével dolgozhatunk majd.

Ennek a szándéknak adott kifejezést egyesületünk válaszmánya, mikor legutóbbi ülésén 3 ilyen reszortmunkára hivatott új bizottságot küldött ki: I. Lapbizottságot, amely egyenleti „A nő és a társadalom” hatalmas fellendülésének útját, II. Előadásokat rendező bizottságot, amely *Dirnfeld Janka* vezetésével készíti elő a nőmozgalom kiváló képviselőinek előadásait és egyesületünk más nyilvános rendezéseit. III. Nyomatványainkat terjesztő bizottságot, amely *Kozmáné G Klára* vezetése alatt a feminista irodalom terjesztéséről gondoskodik.

Jogi értekezleteink 25-én és 29-én a polgári törvénykönyv tervezetének bírálatára júniusban kiküldött jogi bizottság komoly és alapos munkájáról számoltak be és számos tagtársunk beható tanulmányainak eredményét mutatták. Örömmel fogadtuk egyesületünkön kívül álló jogászok érdeklődését és értékes útmutatásait. Mint-hogy előadóink bírálatát lapunk más helyén közöljük, itt a hozzászólások, esetleg a zárszó rövid kivonatára szorítkozunk.

Gergely Janka előadásához, amelyben „*A munka jogviszonyai*” című fejezetet bírálta, hozzászóltak: *dr. Rácz Miksa*, aki a szabadságidő szabályozását és a nevelőnők jogi helyzetének megállapítását sürgette; *dr. Gold Simon*, aki a bíró diszkrecionális hatalmának üdvös voltát fejtette ki; *dr. Kral Miklós*, aki útbaigazítást nyújtott, hogy érhetjük el, hogy a központi járásbíróság életbeléptetése után a munkaviszonyból folyó pörökben szakbíró ítélkezzék; *Schlanger Melanie*, aki az állásából kiemelt tisztviselő érdekeit védte.

A személyi jog előadója, *dr. Rácz Miksa*, annak csupán 10. §-át kifogásolta feminista szempontból, Mivel

ez a házastársak közös lakóhelyének megválasztására vonatkozik, az értekezlet a házassági jog hasonló értelmű pontjával együtt kívánja megvitatni.

Mellerné Miskolczy Eugéniának a házassági jogra vonatkozó előadását követő vitában résztvettek:

Szegvári Sándorné, aki általánosságban sérelmesnek mondja a tervezetet a magyar asszonyra nézve, mert új terheket ró vállaira, anélkül, hogy új jogokkal ruházná fel. Törlendőnek tartja a 37. és 38. §-t. *A tartás* kötelezettsége csupán a munkaképtelen házastársal szemben volna megállapítandó; ellenben a háztartást vezető feleség munkájának nem lehet ellenértéke a tartás, hanem a férj keresetének V3-a illetné meg, amelyet belátása szerint fordíthatna saját vagy gyermekei javára. *A hozományról* a férj ne diszponálhasson a feleség beleegyezése nélkül, hanem annak állagáról a feleségnek számot adni legyen köteles. A közszeremény maradjon – mint a most fennálló törvényben – a házastársak közös munkájának díja és ne legyen megvonható a vétkes házastársról sem. De törültsék el abban az esetben, ha az asszony csakis önálló kereső munkát végez és nem foglalkozik a háztartás vezetésével. *Dr. Virágh Gyula* haladásnak tartja, hogy a tervezet 38. §-a szerint semmis az olyan szerződés, amely korlátozza a nőt abban, hogy saját vagyonáról szabadon rendelkezék. Ellenben a legnagyobb mértékben sérelmesnek tartja a 40. §-t, a római presumptio Mutiana maradványát, valamint a 76. §-t, amely a közszereményt nem munkadíjnak, hanem jutalomnak tünteti föl. Szükségesnek látja a családi törvényszék életbeléptetésének sürgetését, amelynek csírája meg volt a tervezet I. szövegében. *Lamberger Józsefné* hibának tartaná, ha egyesületünk olyan módosítást ajánlana, amely az asszonyt megfosztja valamely eddigi jogától; ezért ellenzi Szegváriné indítványát, amely szerint az önállóan kereső asszonynak nem járna közszeremény. *Szirmay Oszkátné* azt tartja, hogy Szegváriné indítványának keresztülvitelére 2 előfeltétel szükséges: hogy minden nő keresetképes legyen és hogy minden pályán a férfival egyenlő díjazásban részesüljön. *Löwné W. Karola* azt kíváná, hogy a hozományt az asszony saját vagyonaként kezelje, kamatait a háztartásra fordítsa. Ha a férj vállalatba fekteti, a nő annak *társtulajdonosa* és a kezelés ellenőrzésére jogosult legyen. A férj keresetéről tartozzék számot adni feleségének, akit a háztartási munka fejében annak bizonyos %-a illet meg. A házasság felbontása után az asszony ne viselje a férj nevét. *Kral Miklós dr.* nem tartja célravezetőnek, ha a családi kör ügyeiben a bíróra *bízzák* a döntést; nincs is a bíró kezében végrehajtó hatalom ily esetekre. Nem kötelezhető a férj arra, hogy feleségének számot adjon a jövedelemről. *Glücklich Vilma* már annak is erős szuggesztív hatást tulajdonít, hogy a törvény szövege statuál valamely jogot vagy köteletséget. A családi törvényszék bírái inkább tanácsadók és elfogulatlan irányítók, mint végrehajtó hatalom volnának. (Folytatjuk.)

Gyakorlati Tanácsadónk útbaigazítást nyújt egészségi, pályaválasztási, jogi, gazdasági és nőkre fontos mindennemű kérdésekben. Ajánl és elhelyez munkatársakat oly foglalkozásokban, amelyekben szakegyesületi állásközvetítés nincs. A tanácsadós díjtalan; hivatalos órák: kedden és pénteken este 6-8-ig.